

Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow

Zjednočenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambla

Dokelž twori pļipóznaće wšëm čłonom čłowjeskeje swójby pļisłušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznaće a znajechanje čłowječich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje čłowjestwa hłuboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so čłowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda rěčenja a wěry, jako najwyše prócowanje čłowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, čłowječe prawa z knjejstwom prawa škitać, zo njeby so čłowjek k zběžkej pļećiwo tyranstwu a potłóčowanju jako poslednjemu srědkej nuzował,

dokelž je bytostne, wuwice pļećelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednočenych narodow we wustawkach znowa swoju wěru do zakładnych čłowječich prawow, do dostojnosće a hódnoty čłowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkrućili a wobzamknyli, socialny postup a lěpše žiwjenske poměry pļi wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym džěle ze Zjednočenymi narodami powšitkowne respektowanie a zwoprawdźenje čłowječich prawow a zakładnych swobodow pļesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutych prawach a swobodach pļewšo wažne za połne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadžizna

tute Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychy kóždy jednotliwc a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjatkju měli a so prócowali, pļez wučbu a kubłanje respektowanie tutych prawow a swobodow spěchować a pļez postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske pļipóznaće a zwoprawdźenje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejstwu podstějacych teritorijow zaručec.

Artikl 1

Wšitcy čłowjekajo su wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadźec.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznawanja, kaž po rasy, barbje, splahu, rěči, religiji, politiskim abo druhim pļeswědčenju, narodnym abo socialnym pochodze, po zamóženju, narodže abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdžěle činić na zakładže politiskeje, prawniskeje abo mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba pļisłuša, njedžiwajo na to, hač je njewotwisny, hač pod rukowacelstwom steji, hač njewobsedži swójske knježerstwo abo hač podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo robočanstwje džeržec; njewólnistwo a wikowanie z njewólnikami stej we wšěch swojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podćisnyć ćwělowanju abo surowemu, nječłowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudže jako prawakmany pļipóznaty hyć.

Artikl 7

Wšitcy čłowjekajo su pļed zakonjom runi a maja b jez diskriminaeije prawo na jenaki škit pļez

zakoń. Wšitey maja pawo na jenaki škit płećiwo kóždej diskriminaciji, kotraž by pľedležace wozjewjen je zraniła, a płećiwo pozbudžen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola pľisľušnych nutľkostatnych sudnistwow płećiwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonju pľistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje džržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w poľne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždej płećiwo njemu zapoloženj; chľostanskoprawnej skóřbje pľez njewotwisne a njestronske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chľostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, doľhož njeje jeho wina w zjawnynľ jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanje trěbne garantije měť, wotpowědujo zakon jej dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutľkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chľostajomne. Runje tak njesmě so žane čese chľostan je wuprajić hač te w času chľostajolneho jednanja pľihrožene chľostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zapľimnjenjam do swojeho priwatneho žiwjenja, swojeje swójby, swojeho bydlenja a swojeje korespondency abo njezakonskim škodam swojeje čese a swojeho mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit płećiwo tajkim zapľimnjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutľka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopuścić a so do swojeho kraja wróćić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach pľed pľescěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže pľescěhanja dla ryzy njepolitiskicn zľóstnistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednoćenycn narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu pľisľušnosť.

Nikomu njesmě so jeho statna pľisľušnosť swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, swoju statnu pľisľušnosť změnić.

Artikl 16

Mužojo a žony w žeńtwykmanej starobje maja bjez wobmjezowanja na zakładze rasy, statne je pľisľušnosť abo religije prawo, do mandźelstwa .stupić a swójbu založiť.

Woni maja jenake prawa pľi zmandźelenju, w mandźelstwje a pľi rozwjazanju mandźelstwa.

Zmandźelenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej pľezjednosći pľichodneju mandźelskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysľow, swědomja a religije; tute prawo wopľija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w znromadnosći z drunimi, zjawnje abo priwatnje pľez wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedžbowanjc nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo wopłija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njedźiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždehožkuli razu wobstarać, přijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednoćenja za měrliwe zaměry.

Nichtó n jesmě so nuzować, zjednoćenstwu přisłušeć.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so při rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposrědnje abo přez swobodnje wolenych zastupjerjow wobdźelić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměnjemi prawo na přistup k zjawnym zastojnstwam w swojim kraju.

Wola ludu tworí zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić přez so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowe a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hłosow abo po tomu runohódnym swobodnym wólbny modusu.

Artikl 22

Kóždy ma jako člon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže přez nutłkostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne dźěło wobkedźbujo organizaciju a pomocne srědky kóždeho stata wužiwać za swoju dostojnosć a swobodne wuwice swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na dźěło, na swobodnu wólbu powołanja, na přiměnjene a spokojace dźělowe wuměnenja kaž tež na škit přeciwo bjezdělnosći.

Wšitcy čłowjekojó maja bjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzdu za jenake dźěło.

Kóždy, kiž dźěła, ma prawo na sprawne a přihódne zarunanje dźěła, kotrež jemu a jeho swójbje čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitnylni napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit svojich zajimow dźěłarnistwa załožiť a tajkim přistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na dźělowe přestawki a swobodny čas inkluziwnje přiměnjene wobmjezowanie dźěloweho časa kaž tež na prawidłowny płaćeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na za swo ju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójbje přiměnjeny žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drascenje, bydlenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže bjezdělnosće, chorosće, invalidity, zwudowjenja staroby abo drugeje straty svojich zežiwjenskich srědkow přez njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a dźěći maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšěm dźěćom, mandželskim a njemandželskim, přisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kubłanje. Wučba dyrbi znajmjeńša w elementarnym abo zakładnym schodženku darmotna być. Elementarna wučba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wučba dyrbi powšitkownje přistupna być, a vysokošulska wučba dyrbi wšěm wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kubłanje dyrbi na połne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na syljenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnych swobodow wusměnjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a přecelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spěchowac a dźěławosć Zjednočenych narodow za zděrženje měra podpěrować.

Starši maja přenjorjadne prawo družinu kubłanja wuzwolić, kotrež ma so jich dźěćom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdžěleć, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn džěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurostuja za njeho jako tworićela z džěłow wědomosće, literatury abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezynarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody połnje zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće napřećo tej zhromadnosći, w kotrejž je jeničce móžne swobodne a połne wuwěće jeno wosobiny.

Kóždy podleži pći wužiwanju svojich prawow a swobodow jenož tym wobmjezowanjam, kotrež zakon jeničce za tón zaměr předwidži, pćipóznać a respektowanje prawow a swobodow druhich zawěsćić a sprawnym žadanjam moralki, zjawneno porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskej towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w napřećiwku k cilam a zasadam Zjednočenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wułożować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke džěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjenju wuprajenychn prawow a swobodow měritej.